

УДК 347.78

Тарасенко Леонід Леонідович,

кандидат юридичних наук, адвокат,
доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного
та корпоративного права юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

НОВАЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ АВТОРСЬКИМИ ТА СУМІЖНИМИ ПРАВАМИ

Постановка проблеми. У липні 2018 р. набув чинності Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» (далі – Закон про ефективне управління правами). Цей Закон визначає правові та організаційні засади колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права й (або) суміжних прав в Україні. Закон кардинально змінив засади колективного управління правами.

Закон передбачає новий механізм набуття правового статусу організації колективного управління (далі – ОКУ). Окрім того, діючі ОКУ продовжують здійснювати свою діяльність лише у визначених цим Законом часових межах.

Однак станом на сьогодні залишається не до кінця визначеним правовий статус діючих ОКУ, які внесені у «старий» реєстр ОКУ. Ця невизначеність породжує неоднакове правозастосування на практиці у відносинах між ОКУ та юридичними особами (власниками бізнесу), які здійснюють використання музичних творів під час здійснення господарської діяльності. Ідеться про можливість правомірного використання так званої «фонової» музики. Зокрема, правовим механізмом такого законного використання музичних творів мало б бути укладення ліцензійного (або іншого) договору між ОКУ (або прямо з правовласниками) і юридичною особою (фізичною особою-підприємцем). Водночас сьогодні представники бізнесу (користувачі музичних творів) не розуміють, із ким вони можуть укласти такий договір. ОКУ, які діяли до прийняття Закону про ефективне управління правами, вже або не наділені такими правами, або наділені окремими з них лише до певного часу. ОКУ, які внесені в новий реєстр ОКУ

відповідно до вимог нового Закону про ефективне управління правами, також не набули ще повної правової визначеності щодо своїх можливостей.

Стан дослідження теми. У науковій літературі практично відсутні дослідження з указаної проблематики. На рівні монографічних і дисертаційних досліджень також указана проблематика ще не проаналізована в силу невеликого проміжку часу після суттєвих законодавчих змін досліджуваних відносин.

Метою статті є характеристика законодавчих новацій щодо здійснення колективного управління майновими авторськими та суміжними правами, обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання цих відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відповідно до п. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону про ефективне управління правами, *свідоцтва про облік організацій колективного управління, про визначення організацій колективного управління уповноваженими, про уповноваження організацій колективного управління, видані до набрання чинності цим Законом, утрачають чинність через дев'ять місяців з дня набрання чинності цим Законом, а у сферах, щодо яких Закон передбачає здійснення розширеного та обов'язкового колективного управління, – з оголошеної Установою відповідно до частини четвертої статті 15 цього Закону дати закінчення прийому заяв на участь у конкурсній акредитації у відповідній сфері. Після втрати чинності свідоцтва про облік організацій колективного управління, про визначення організацій колективного управління уповноваженими, про уповноваження організацій юридичні особи,*

мають право відкликати свої права з додаткової акредитованої організації відповідно до розширеного колективного управління.

Законодавець допускає, що одна організація колективного управління може бути акредитована на здійснення розширеного колективного управління в декількох сферах щодо декількох категорій правовласників за умови відсутності конфлікту інтересів між різними категоріями правовласників.

Обов'язкове колективне управління майновими правами на об'єкти авторського права й (або) суміжних прав здійснюється ОКУ незалежно від їх наявності в каталозі ОКУ. Така ОКУ також повинна бути акредитованою Комісією з акредитації ОКУ у визначених законом сферах.

Обов'язкове колективне управління поширюється на всю територію України та здійснюється щодо майнових прав усіх правовласників за відповідною категорією у сферах, щодо яких акредитовано організацію. Важливим є те, що таке управління здійснюється і щодо майнових прав тих правовласників, які не уклали договір про управління об'єктами авторського права й (або) суміжних прав з акредитованою організацією, незалежно від обраного такими правовласниками способу управління належними їм правами.

Обов'язкове колективне управління об'єктами авторського права й (або) суміжних прав здійснюється виключно в таких сферах:

- 1) право слідування щодо творів образотворчого мистецтва;
- 2) репрографічне відтворення творів і їх частин (уривків);
- 3) відтворення в домашніх умовах і в особистих цілях творів, виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальних творів і їх примірників;
- 4) кабельна ретрансляція об'єктів авторського права й (або) суміжних прав, крім прав організацій мовлення щодо їхніх власних програм (передач) мовлення.

Перелік сфер колективного управління, за якими здійснюється обов'язкове колективне управління, знову ж таки є вичерпним.

Важливо, що за кожною сферою обов'язкового колективного управління визначається одна акредитована організація. Але можливим є варіант, що одна ОКУ може бути акредитована на здійснення обов'язкового колективного управління в декількох сферах, а також одночасно зі здійсненням розширеного колективного управління.

Обов'язкове колективне управління, на відміну від розширеного, не передбачає вилучення правовласником, повністю або частково, належних йому майнових прав з управління акредитованою організацією.

Отже, на основі вищенаведених положень Закону про ефективне управління правами можна зробити такі висновки.

Добровільне колективне управління не може здійснюватися ОКУ після 22.04.2019, бо закон містить припинювальний строк утрати чинності Свідоцтва в цій сфері. Така діяльність може здійснюватися тільки ОКУ, які внесені в новий реєстр ОКУ.

Станом на сьогодні Мінекономрозвитку розмістило оголошення про початок відкритого конкурсу для визначення акредитованих організацій колективного управління у сферах:

1. Розширене колективне управління:

- право на справедливу винагороду, спільну для виконавців і виробників фонограм (відеограм), за публічне виконання фонограм і зафіксованих у них виконань чи публічну демонстрацію відеограм і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою;
- право на справедливу винагороду, спільну для виконавців і виробників фонограм (відеограм), за публічне сповіщення фонограм і зафіксованих у них виконань, відеограм і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою, крім кабельної ретрансляції.

2. Обов'язкове колективне управління:

- право слідування щодо творів образотворчого мистецтва;
- кабельна ретрансляція об'єктів авторського права й (або) суміжних прав, крім прав організацій мовлення щодо їхніх власних програм (передач) мовлення.

Документи приймалися до 24 квітня 2019 року. Отже, у цих чотирьох сферах з 25.04.2019 діючі ОКУ (які не перебувають у новому реєстрі ОКУ) вже не мають права здійснювати діяльність як ОКУ (зокрема збирати винагороду). Конкурс частково не увінчався успіхом, що зумовило продовження відкритого конкурсу для визначення акредитованих організацій колективного управління в указаних вище сферах обов'язкового колективного управління (заяви приймаються до 18.07.2019).

Водночас до дати закінчення прийому заяв на участь у конкурсі на акредитацію відповідній сфері ОКУ (які не перебувають у новому реєстрі ОКУ) мають право збирати винагороду в таких сферах:

– публічне виконання музичних недраматичних творів з текстом і без тексту включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів;

– публічне сповіщення музичних недраматичних творів з текстом і без тексту включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів, крім кабельної ретрансляції;

– репрографічне відтворення творів і їх частин (уривків);

– відтворення в домашніх умовах і в особистих цілях творів, виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальних творів і їх примірників.

У цих сферах конкурс ще не оголошено.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», публічне виконання – подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці й в один і той самий час або в різних місцях і в різний час. Тому в цій сфері (сфера публічного виконання музичних творів) діючи ОКУ можуть і надалі здійснювати діяльність до дати закінчення прийому заяв на участь у конкурсі на акредитацію у відповідній сфері. Конкурс станом на сьогодні ще не оголошено.

Спірним є питання щодо співвідношення таких сфер діяльності ОКУ, як право на справедливу винагороду, спільну для виконавців і виробників фонограм (відеограм), за публічне виконання фонограм і зафіксованих у них виконань чи публічну демонстрацію відеограм і зафіксованих у них виконань, опублікованих для використання з комерційною метою, і публічне виконання музичних недраматичних творів з текстом і без тексту включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів.

Станом на сьогодні роз'яснень із цього приводу немає.

Звертаємо увагу, що, можливо, в Законі про ефективне управління правами є описка. Так, відповідно до ч. 3 п. 3 Прикінцевих та Перехідних положень Закону, *через чотирнадцять місяців з дня набрання чинності цим Законом Установа оголошує конкурси на визначення акредитованих організацій колективного управління у сфе-*

рах, передбачених абзацами четвертим і п'ятим частини п'ятої та абзацами четвертим і п'ятим частини шостої статті 11 цього Закону, та розпочинає прийом відповідних заяв від організації колективного управління, про що розміщує оголошення на офіційному веб-сайті. Але Закон про ефективне управління правами не містить у ст. 11 цих частин і пунктів. Очевидно, йдеться про ст. 12, а не ст. 11. Із цих же пунктів ст. 12 убагацьється, що сферами, передбаченими абзацами 4 і 5 ч. 5 та абзацами 4 і 5 ч. 6 ст. 12 цього Закону, є публічне виконання музичних недраматичних творів з текстом і без тексту, включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів; публічне сповіщення музичних недраматичних творів з текстом і без тексту, включно з тими творами, що включені до складу аудіовізуальних творів, крім кабельної ретрансляції; репрографічне відтворення творів та їх частин (уривків); відтворення в домашніх умовах і в особистих цілях творів, виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, їх примірниках, а також аудіовізуальних творів та їх примірників. Тобто конкурси у цих сферах мають бути оголошені після 22.09.2019 (14 місяців після набуття чинності Законом про ефективне управління правами). До часу закінчення строку прийняття заяв за цим конкурсом ОКУ продовжують діяти в цих сферах.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Прийняття закону про ефективне управління правами є позитивним аспектом щодо вдосконалення правового регулювання у сфері колективного управління правами. Суспільство мусить виховувати в собі повагу до авторських і суміжних прав творців музичних творів і їх виконавців. Використання саме ліцензійної музики є цивілізованим механізмом використання чужої творчості. «Фонова» музика в закладах громадського харчування, магазинах, салонах, бізнес-центрах тощо створює атмосферу та антураж указаних закладів. Їх власники, безумовно, використовують таку музику для створення привабливості своїх закладів, а отже, таке використання відбувається саме з комерційною метою. Новий закон про ефективне управління правами покликаний налагодити відносини між правовласниками, ОКУ та користувачами музичних творів. Засади і способи використання таких творів, що визначені цим законом, відповідають міжнародним стандартам. Водночас упровадження механізмів, які передбачив законодавець щодо справді ефек-

тивного для правовласників управління правами, потребує часу (кілька років). Про це свідчать і прикінцеві та перехідні положення закону про ефек-

тивне управління правами, які передбачають досить тривалий процес поступового реформування в цій сфері.

Тарасенко Леонід Леонідович

НОВАЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОВИМИ АВТОРСЬКИМИ ТА СУМІЖНИМИ ПРАВАМИ

Стаття присвячена аналізу законодавчих новацій щодо здійснення колективного управління майновими авторськими та суміжними правами. У науковій статті досліджено правове регулювання діяльності організацій колективного управління за новим Законом про ефективне управління правами. На основі аналізу положень чинного законодавства визначено, що Закон про ефективне управління правами передбачає новий механізм набуття правового статусу організації колективного управління. Установлено, що станом на сьогодні залишається не до кінця визначеним правовий статус діючих організацій колективного управління, що породжує неоднакове правозастосування на практиці щодо можливості суб'єктів господарювання правомірно використовувати музичні твори під час здійснення господарської діяльності.

Ключові слова: майнові авторські права, суміжні права, організації колективного управління, музичний твір, інтелектуальна власність.

Тарасенко Леонид Леонидович

НОВАЦИИ ПО ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ИМУЩЕСТВЕННЫМИ АВТОРСКИМИ И СМЕЖНЫМИ ПРАВАМИ

Статья посвящена анализу законодательных новаций по осуществлению коллективного управления имущественными авторскими и смежными правами. В научной статье исследовано правовое регулирование деятельности организаций коллективного управления по новому Закону об эффективном управлении правами. На основе анализа положений действующего законодательства определено, что Закон об эффективном управлении правами предусматривает новый механизм приобретения правового статуса организации коллективного управления. Установлено, что на сегодняшний день остается не до конца определенным правовой статус действующих организаций коллективного управления, что порождает неодинаковое правоприменение на практике относительно возможности субъектов хозяйствования правомерно использовать музыкальные произведения при осуществлении хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: имущественные авторские права, смежные права, организации коллективного управления, музыкальное произведение, интеллектуальная собственность.

Tarasenko Leonid

INNOVATIONS IN THE IMPLEMENTATION OF COLLECTIVE MANAGEMENT OF PROPERTY COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

The article is devoted to the analysis of legislative innovations in the implementation of collective management of property copyright and related rights. The author analyzes the legal regulation of the activities of collective management organizations under the new law on the effective management of the rights. On the basis of the analysis of the provisions of the current legislation, it is determined that the law on effective management of the rights provides for a new mechanism for acquiring the legal status of a collective management organization. The author established that the legal status of the existing collective management organizations remains unclear. This gives rise to unequal enforcement in practice as to the possibility for business entities to legitimately use musical compositions.

The author established that collective management is voluntary, expanded, and compulsory. Voluntary collective management is carried out by a collective management organization solely with respect to the objects of copyright and (or) related rights included to the catalog of this collective management organization. Voluntary collective management of property copyright and related rights can be carried out in any area of the management of rights, except those that have an extended or compulsory collective management. Extended collective management of property rights to objects of copyright and (or) related rights is carried out by a collective management organization, regardless of their availability in the catalog of this organization (except when the corresponding rights have been seized by the right holder from collective management in accordance with the procedure established by law), as stipulated by the Law on effective management of the rights of spheres, carried out by accredited institutions of the Organization in the areas determined by law. Obligatory collective management of property rights to objects of copyright and (or) related rights is carried out by a collective management organization, regardless of their availability in the catalog of this organization. Such organization should also be accredited by the Accreditation Commission in the areas determined by the law.

The author concludes that the adoption of the law on the effective management of the rights is a positive aspect in improving the legal regulation in the field of collective rights management. The use of licensed music is a civilized mechanism for using someone's creativity. The new law on the effective management of the rights is intended to

establish a relationship between the rights holders, the collective management organizations and the users of musical works. The principles and methods of using such works as defined by this law are in accordance with international standards. The introduction of mechanisms foreseen by the legislature on the effective administration of the rights holders takes some time (several years). This is evidenced by the final and transitional provisions of the law on the effective administration of the rights, which provide for a rather long process of gradual reform in this area.

Key words: copyright, related rights, collective management organizations, musical work, intellectual property.